

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН ЗАХИРАМЖ

2023 оны 06 сарын 05 өдөр

Дугаар 97

Улаанбаатар хот

Хуулийн төсөл нэн яаралтай хэлэлцүүлэх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийг үндэслэн ЗАХИРАМЖЛАХ нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газраас 2023 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх асуудлын тов, дарааллыг харгалзахгүйгээр Улсын Их Хурлын чуулганаар нэн яаралтай хэлэлцүүлсүгэй.

2. Энэ захирамжийн 1 дэх заалтад заасан хуулийн төслүүдийг Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангахыг Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо (Г.Тэмүүлэн)-нд даалгасугай.

ДАРГА

Г.ЗАНДАНШАТАР

2023000300

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА ГОМБОЖАВЫН
ЗАНДАНШАТАР ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

2023. 06. 05 № 35-1/92
танай _____-ны № _____-г

**Хуулийн төсөл нэн яаралтай
хэлэлцүүлэх тухай**

Монгол Улсын Засгийн газраас 2023 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 21.1-д заасны дагуу нэн яаралтай хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

000234002613

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА ГОМБОЖАВЫН
ЗАНДАНШАТАР ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

додг. об. од № 31-1/90
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх тухай

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Д.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

000234002606

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201

Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,

Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,

Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2023.06.02 № ХЯТ/1324
танай _____-ны № _____-т

**Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай**

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгөхийг хүсье.

Хавсралт 4.8 хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

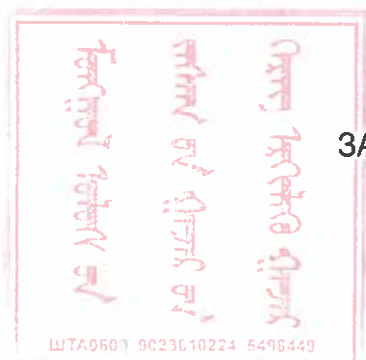
000235015368

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн хуралдааны 23 дугаар тэмдэглэлд:

“XII.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,

Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160

Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,

Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,

Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2023.06.02 № 1/3119
танай 2023.06.02-ны № 01/3912

САНГИЙН САЙД
Б.ЖАВХЛАН ТАНАА

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн
төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20
дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу
Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж
үзэв.

Х.НЯМБААТАР

15161-705

А5-Файл.2023

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
С.Данзангийн гудамж 5/1, Засгийн газрын II байр,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, И-мэйл: info@mof.gov.mn
Вэбсайт: www.mof.gov.mn

2023. 06. 02 № 01/3919

танай _____-ны № _____-т

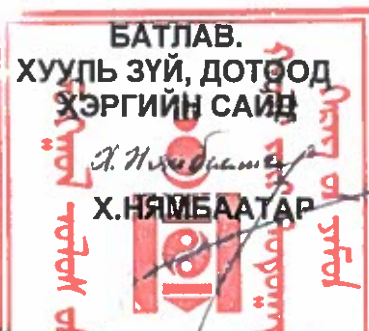
**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН
ДАРГА Д.АМАРБАЯСГАЛАН ТАНАА**

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн
төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20
дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу
Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрлийг
үүгээр олгож байна.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761001240

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЯ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл

1.1 Хууль эрх зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж, мөн 2.2-д Сэргээгдэх эрчим хүчийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлэн усан болон хуримтлуурын станц барьж, эрчим хүчний нэгдсэн системийн найдвартай, тогтвортой байдлыг хангана.”, 2.3-д “Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Мөн “Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ын Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд “4.2.32. Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангасан нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.”, Бүсчилсэн хөгжлийн зорилтын хүрээнд “8.2.1. Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн босоо тэнхлэгийн гол шугам, эх үүсвэрүүдийг барьж байгуулан бүсийн эрчим хүчний хангамжийг найдваржуулж, цахилгаан эрчим хүч экспортлох үйлдвэрлэл, дамжуулалтын бүтцийг бүрдүүлнэ. Шинэ төрлийн эрчим хүчний түүхий эдийн нөөцийн судалгаа-хөгжүүлэлтийг хийж, технологийг эзэмшинэ.”, Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд зорилт 4.2 зорилтыг хэрэгжүүлэх II үе шатны 4-д “Экспортын зориулалттай эх үүсвэрүүдийг нэмэгдүүлж, эрчим хүч экспортлогч орон болсон байна.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбар нь улсын хэмжээнд эдийн засгийн тэргүүлэх ач холбогдолтой томоохон бүтээн байгуулалтын төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, бүс нутгуудад үйлдвэрлэл технологийн паркууд байгуулах, жижиг дунд үйлдвэрүүдийг хөгжүүлж ажлын байр бий болгох цаашлаад хот, суурин газруудын шинэ суурьшлын бүсүүдийг бий болгох, салбарыг хөгжүүлэх тодорхой зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

1.2 Практик шаардлага

Эрчим хүчний салбар сүүлийн жилүүдэд өвлийн их ачаалалд системийн нийт суурилагдсан хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, нөөц тоноглолгүй, импортын эрчим хүчний дэмжлэгтэйгээр ажиллаж, өвлийг давж байна. 2023 оны 1 дүгээр сарын 24-

ний өдөр оргил ачаалал 1467 МВт хүрсэн цаашид хэрэглээ үүнээс давбал хэрэглэгчдийг хязгаарлах арга хэмжээ авах нөхцөл байдал үүссэн.

Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ сүүлийн жилүүдэд дунджаар 7-8 хувиар өсөж байна. Энэ хэрэглээний өсөлтийг хангах, дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, нөөц чадлын зохистой хэмжээнд /20 хувь илүү/ хүргэх буюу одоо байгаа суурилагдсан хүчин чадал /1578 МВт/ дээр хамгийн багадаа 500-600 МВт-ын хүчин чадалтай суурь горимд ажиллах станц шаардлагатай байна.

Улаанбаатар хотын төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд жилд дунджаар 150-230 Гкал/ц-ийн хэрэглээ нэмэгдэж байгаа бөгөөд сүүлийн жилүүдэд гадна агаарын температур олон жилийн дундажаас доогуур байсан нь өвлийг харьцангуй хүндрэл багатай давахад нөлөөлсөн. Гэвч агаарын температур -39⁰ градусаас дээш тогтвортой хүйтэрвэл дулаан хангамжийн систем чадлын дутагдалд орж дулаан дамжуулах сүлжээний алслагдсан цэгүүдэд хөлдөлт үүсэх эрсдэлтэй нөхцөлд байна.

Сүүлийн 3 жилийн хугацаанд цар тахал, эдийн засгийн өсөлт саарсан, эрчим хүчний үнэ тарифт өөрчлөлт оруулах боломжгүй байсан зэргээс шалтгаалан 2019 онд эрчим хүчний салбар 59 тэрбум төгрөг, 2020 онд 92 тэрбум төгрөгийн, 2021 онд 78 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж, 2022 онд 168.2 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны алдагдалтай ажилласан.

Хэрэглэгчдийн цахилгаан, дулааны тариф бодит өртгөөс доогуур тогтоогдож байгаа нь эрчим хүчний компаниудад нүүрс нийлүүлэгч уурхайнууд, бэлтгэн нийлүүлэгчид, банк санхүүгийн байгууллагуудад төлөх зээл, зээлийн хүүгийн төлбөр нэмэгдэж байна. Түүнчлэн дулааны цахилгаан станц, цахилгаан, дулаан дамжуулах түгээх, хангах компаниуд хөрөнгийн дутагдлаас шалтгаалж техникийн засвар, үйлчилгээг цаг тухайд нь бүрэн хийж чадахгүй байгаа нь насжилт өндөртэй, хуучин тоноглол бүхий үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагаанд гэнэтийн аваар, саатал гарах эрсдэлийг нэмэгдүүлж, хэрэглэгчдийг эрчим хүчээр тасралтгүй, найдвартай хангахад хүндрэл үүсгэж байна.

Дээрх нөхцөл байдлуудаас шалтгаалан эрчим хүчний салбарт өглөг, авлага хуримтлагдаж, хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг өөрөө санхүүжүүлэх мөнгөн хөрөнгө бүрдэх боломжгүй байна.

Эрчим хүчний салбар системийн суурилагдсан хүчин чадлын цар хүрээг нэмэгдүүлэх, найдвартай тогтвортой үйл ажиллагааг хангах, нөөц чадлыг зохистой хэмжээнд хүргэх, хүчин чадал нэмэгдсэнээр сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрүүдийг нэмж холбох боломжтой болгох зорилгоор шинээр том чадлын нүүрсээр ажиллах Тавантолгой 450 МВт, Багануур 400 МВт, Бөөрөлжүүт, 300 МВт, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц 300 МВт-ын дулааны цахилгаан станцуудыг барьж байгуулахаар ажиллаж байна.

Эрчим хүчний салбарт нүүрсний эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга "...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй..." гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтыг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Монгол Улс эрчим хүчний анхдагч нөөц нүүрсээр баялаг орны хувьд нүүрсээр ажиллах суурь ачааллын горимд ажилладаг том чадлын дулааны цахилгаан станц барих зайлшгүй шаардлагатай боловч олон улсын нөхцөл байдал, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, цар тахлын нөлөөллөөс шалтгаалан зарласан тендерт оролцогчид хангалттай биш байна.

Иймд нүүрсээр ажиллах дулааны цахилгаан станцуудын төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд төслийн бараа материал, тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвар болон холбогдох бусад албан татвараас чөлөөлөх, хөнгөлөхтэй холбогдсон эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох хэрэгцээ, шаардлага үүсээд байна.

Дээрх татваруудаас тодорхой хугацаанд чөлөөлөх, хөнгөлөх нь эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлэхэд Монгол улс, Монгол улсын Засгийн газраас оруулах хувь нэмэрт тооцогдох бөгөөд хөрөнгө оруулагч нарт ихээхэн дэмжлэг болно гэж үзэж байна.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох шугам болон дагалдах дэд бүтцийн төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийн импортын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагаар сунгах, эсхүл уг татварыг 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх шийдвэрийг Засгийн газар гаргахаар мөн дээрх төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй гаалийн нутаг дэвсгэрт импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвараас чөлөөлөх зохицуулалтыг Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хууль санаачлагчийн зүгээс боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох шугам болон дагалдах дэд бүтцийн төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөх, импортын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагаар сунгах, эсхүл уг татварыг 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх хугацааг цахилгаан станцын төслийн барилга угсралтын ажил 3-5 жил үргэлжилдэгийг харгалзан тогтоож, хуулийн дагаж мөрдөх үйлчлэх хугацааг 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байхаар тооцно.

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь 3 зүйлтэй байх бөгөөд төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийн жагсаалт болон хэрэгжүүлэх журмыг Засгийн газар батлахаар хуулийн төсөлд тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, хүрэх үр дүн, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай санал

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт, оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолийн 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх суурь зохицуулалт хангагдаж, эрчим хүчний салбарт хэрэгжих эх үүсвэрийн төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт эрчимжинэ.

Хууль батлагдсанаар тухайлбал Тавантолгойн 450 МВт, Багануурын 400 МВт, Бөөрөлжүүтийн 300 МВт, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц 300 МВт, Чойбалсангийн 50 МВт, Амгалангийн дулааны станц 100 Гкал-ын хүчин чадалтай станцуудын төслийн импортоор оруулж ирэх үндсэн болон туслах тоноглолын тоног төхөөрөмж, бараа материалын нийт үнэ 1,765 сая ам доллар байх ба гаалийн албан татвар 88.3 сая ам доллар чөлөөлүүлэх, 185.4 сая ам долларын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагар хойшлуулах урьдчилсан тооцоо байна. Энэ нь нийт хөрөнгө оруулалтын 7.99 хувийг эзлэхээр байна.

Нүүрсээр ажиллах станцын хүчин чадал нэмэгдсэнээр системийн найдвартай, тогтвортой үйл ажиллагаа сайжирч, холбогдохоор хүлээгдэж буй дулаан, цахилгааны хэрэглэгчдийг эрчим хүчинд холбоно.

Ойрын хугацаанд оргил ачааллын зохицуулалт хийх зориулалттай цэнэг хураагуурын станц 200 МВт.ц, Амгалан дулааны станц 116 МВт, Чойбалсангийн дулааны цахилгаан станц 50МВт төслүүд 2023-2024 онуудад ашиглалтад орно.

2026 оноос том хүчин чадлын станцуудын эхний блокуудыг /Бөөрөлжүүт 150 МВт, Тавантолгой 150 МВт/ ашиглалтад оруулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Эдгээр эх үүсвэрүүдийг ашиглалтад орох хүртэл импортын эрчим хүчийг боломжит дээд хэмжээнд хүртэл ашиглана.

2030 оноос дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж 3000 МВт-д хүрч, эрчим хүчний салбар эдийн засгийг дэмжигч салбар болно.

Системд тогтвортой үйл ажиллагаатай том чадлын станцууд ашиглалтад орсноор нар салхины сэргээгдэх эрчим хүчний шинэ эх үүсвэрүүдийг холбох техникийн боломж бүрдэж, эх үүсвэрийн бүтэц оновчтой болно.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал

Монгол Улсын Үндсэн хууль бусад хуульд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд хуулийн төсөлтэй уялдуулан боловсруулах хууль тогтоомжийн төсөл байхгүй болно.

---оОо---

ТАНИЛЦУУЛГА (Дэлгэрэнгүй)

*Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд
нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл*

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж, мөн 2.2-д Сэргээгдэх эрчим хүчийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлэн усан болон хуримтлуурын станц барьж, эрчим хүчний нэгдсэн системийн найдвартай, тогтвортой байдлыг хангана.”, 2.3-д “Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Мөн “Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ын Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд “4.2.32. Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангасан нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.”, Бүсчилсэн хөгжлийн зорилтын хүрээнд “8.2.1. Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн босоо тэнхлэгийн гол шугам, эх үүсвэрүүдийг барьж байгуулан бүсийн эрчим хүчний хангамжийг найдваржуулж, цахилгаан эрчим хүч экспортлох үйлдвэрлэл, дамжуулалтын бүтцийг бүрдүүлнэ. Шинэ төрлийн эрчим хүчний түүхий эдийн нөөцийн судалгаа-хөгжүүлэлтийг хийж, технологийг эзэмшинэ.”, Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд зорилт 4.2 зорилтыг хэрэгжүүлэх II үе шатны 4-д “Экспортын зориулалттай эх үүсвэрүүдийг нэмэгдүүлж, эрчим хүч экспортлогч орон болсон байна.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбарт нүүрсний эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга “...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй...” гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтийг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Монгол Улс эрчим хүчний анхдагч нөөц нүүрсээр баялаг орны хувьд нүүрсээр ажиллах суурь ачааллын горимд ажилладаг том чадлын дулааны цахилгаан станц барих зайлшгүй шаардлагатай боловч олон улсын нөхцөл байдал, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, цар тахлын нөлөөллөөс шалтгаалан зарласан тендерт оролцогчид хангалттай биш байна.

Иймд нүүрсээр ажиллах дулааны цахилгаан станцуудын төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд төслийн бараа материал, тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвар болон холбогдох бусад албан татвараас чөлөөлөх, хөнгөлөхтэй холбогдсон эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох хэрэгцээ, шаардлага үүсээд байна.

Дээрх татваруудаас тодорхой хугацаанд чөлөөлөх, хөнгөлөх нь эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлэхэд Монгол улс, Монгол улсын Засгийн газраас оруулах хувь нэмэрт тооцогдох бөгөөд хөрөнгө оруулагч нарт ихээхэн дэмжлэг болно гэж үзэж байна.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.2 дахь заалтад заасны дагуу Гаалийн

тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд зарчмын шинжтэй дараах нэмэлт, өөрчлөлтийг тусгалаа. Үүнд:

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлд 38.1.21 дэх заалт нэмэхээр буюу Засгийн газраас энэ хуулийн 40.5-д заасны дагуу тогтоосон төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвараас чөлөөлөхөөр, мөн хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.5 дахь хэсэгт “Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох шугам болон дагалдах дэд бүтцийн ажлын үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийн импортын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагар сунгах, эсхүл уг татварыг 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх шийдвэрийг Засгийн газар гаргаж болно” гэсэн зохицуулалтыг шинээр нэмэхээр тусгав.

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд дээрх 2 заалт, хэсэг нэмсэнтэй холбоотой мөн хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.5 дахь хэсгийн дугаарыг “40.6” гэж, мөн хэсгийн “40.4-т” гэснийг “40.4, 40.5-д” гэж тус тус өөрчлөх зохицуулалтыг тусгаллаа.

Хуулийн дагаж мөрдөх үйлчлэх хугацааг цахилгаан станцын төслийн барилга угсралтын ажил 3-5 жил үргэлжлэхийг харгалзан 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байхаар тооцсон болно.

Хууль батлагдсанаар тухайлбал Тавантолгойн 450 МВт, Багануурын 400 МВт, Бөөрөлжүүтийн 300 МВт, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц 300 МВт, Чойбалсангийн 50 МВт, Амгалангийн дулааны станц 100 Гкал-ын хүчин чадалтай станцуудын төслийн импортоор оруулж ирэх үндсэн болон туслах тоноглолын тоног төхөөрөмж, бараа материалын нийт үнэ 1,765 сая ам доллар байх ба гаалийн албан татвар 88.3 сая ам доллар чөлөөлүүлэх, 185.4 сая ам долларын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагаар хойшлуулах урьдчилсан тооцоо байна. Энэ нь нийт хөрөнгө оруулалтын 7.99 хувийг эзлэхээр байна.

Нүүрсээр ажиллах станцын хүчин чадал нэмэгдсэнээр системийн найдвартай, тогтвортой үйл ажиллагаа сайжирч, холбогдохоор хүлээгдэж буй дулаан, цахилгааны хэрэглэгчдийг эрчим хүчинд холбоно.

Ойрын хугацаанд оргил ачааллын зохицуулалт хийх зориулалттай цэнэг хураагуурын станц 200 МВт.ц, Амгалан дулааны станц 116 МВт, Чойбалсангийн дулааны цахилгаан станц 50МВт төслүүд 2023-2024 онуудад ашиглалтад орно.

2026 оноос том хүчин чадлын станцуудын эхний блокуудыг /Бөөрөлжүүт 150 МВт, Тавантолгой 150 МВт/ ашиглалтад оруулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Эдгээр эх үүсвэрүүдийг ашиглалтад орох хүртэл импортын эрчим хүчийг боломжит дээд хэмжээнд хүртэл ашиглана.

2030 оноос дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж 3000 МВт-д хүрч, эрчим хүчний салбар эдийн засгийг дэмжигч салбар болно.

Системд тогтвортой үйл ажиллагаатай том чадлын станцууд ашиглалтад орсноор нар салхины сэргээгдэх эрчим хүчний шинэ эх үүсвэрүүдийг холбох техникийн боломж бүрдэж, эх үүсвэрийн бүтэц оновчтой болно.

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль бусад хуульд нийцүүлэн боловсруулагдсан бөгөөд хуулийн төсөлтэй уялдуулан боловсруулах хууль тогтоомжийн төсөл байхгүй болно.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ

ТАНИЛЦУУЛГА (Товч)

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбарт нүүрсний эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга “...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй...” гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтийг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Иймд нүүрсээр ажиллах дулааны цахилгаан станцуудын төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд төслийн бараа материал, тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвар болон холбогдох бусад албан татвараас чөлөөлөх, хөнгөлөхтэй холбогдсон эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох хэрэгцээ, шаардлага үүсээд байна.

Дээрх татваруудаас тодорхой хугацаанд чөлөөлөх, хөнгөлөх нь эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлэхэд Монгол улс, Монгол улсын Засгийн газраас оруулах хувь нэмэрт тооцогдох бөгөөд хөрөнгө оруулагч нарт ихээхэн дэмжлэг болно гэж үзэж байна.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.2 дахь заалтад заасны дагуу Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд зарчмын шинжтэй дараах нэмэлт, өөрчлөлтийг тусгалаа. Үүнд:

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлд 38.1.21 дэх заалт нэмэхээр буюу Засгийн газраас энэ хуулийн 40.5-д заасны дагуу тогтоосон төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвараас чөлөөлөхөөр, мөн хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.5 дахь хэсэгт “Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох шугам болон дагалдах дэд бүтцийн ажлын үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийн импортын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацааг сунгах, эсхүл уг татварыг 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх шийдвэрийг Засгийн газар гаргаж болно” гэсэн зохицуулалтыг шинээр нэмэхээр тусгав.

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд дээрх 2 заалт, хэсэг нэмсэнтэй холбоотой мөн хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.5 дахь хэсгийн дугаарыг “40.6” гэж, мөн хэсгийн “40.4-г” гэснийг “40.4, 40.5-д” гэж тус тус өөрчлөх зохицуулалтыг тусгаллаа.

Хуулийн дагаж мөрдөх үйлчлэх хугацааг цахилгаан станцын төслийн барилга угсралтын ажил 3-5 жил үргэлжлэхийг харгалзан 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байхаар тооцсон болно.

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль бусад хуульд нийцүүлэн боловсруулагдсан бөгөөд хуулийн төсөлтэй уялдуулан боловсруулах хууль тогтоомжийн төсөл байхгүй болно.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2023 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Дугаар: ...

Улаанбаатар
хот

**ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд доор дурдсан агуулга бүхий дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/38 дугаар зүйлийн 38.1.21 дэх заалт:

"38.1.21. Засгийн газраас энэ хуулийн 40.5-д заасны дагуу тогтоосон төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмж."

2/40 дүгээр зүйлийн 40.5 дахь хэсэг:

"40.5. Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох шугам болон дагалдах дэд бүтцийн ажлын үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийн импортын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагар сунгах, эсхүл уг татварыг 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх шийдвэрийг Засгийн газар гаргаж болно."

2 дугаар зүйл. Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.5 дахь хэсгийн дугаарыг "40.6" гэж, мөн хэсгийн "40.4-т" гэснийг "40.4, 40.5-д" гэж тус тус өөрчилсүгэй.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ

**ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН
ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫН СУДАЛГАА**

Улаанбаатар хот 2023 он

НЭГ. Ерөнхий мэдээлэл

ХОЁР. Асуудлын дүн шинжилгээ

ГУРАВ. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг тодорхойлсон байдал

ДӨРӨВ. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд, эерэг болон сөрөг тал дээр хийсэн харьцуулалт

ТАВ. Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг тандан судалсан байдал

ЗУРГАА. Зохицуулалтын хувилбаруудыг харьцуулсан дүгнэлт

ДОЛОО. Зөвлөмж

НЭГ. Ерөнхий мэдээлэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж, мөн 2.2-д Сэргээгдэх эрчим хүчийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлэн усан болон хуримтлуурын станц барьж, эрчим хүчний нэгдсэн системийн найдвартай, тогтвортой байдлыг хангана.”, 2.3-д “Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Мөн “Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ын Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд “4.2.32. Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангасан нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.”, Бүсчилсэн хөгжлийн зорилтын хүрээнд “8.2.1. Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн босоо тэнхлэгийн гол шугам, эх үүсвэрүүдийг барьж байгуулан бүсийн эрчим хүчний хангамжийг найдваржуулж, цахилгаан эрчим хүч экспортлох үйлдвэрлэл, дамжуулалтын бүтцийг бүрдүүлнэ. Шинэ төрлийн эрчим хүчний түүхий эдийн нөөцийн судалгаа-хөгжүүлэлтийг хийж, технологийг эзэмшинэ.”, Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд зорилт 4.2 зорилтыг хэрэгжүүлэх II үе шатны 4-д” Экспортын зориулалттай эх үүсвэрүүдийг нэмэгдүүлж, эрчим хүч экспортлогч орон болсон байна.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбар нь улсын хэмжээнд эдийн засгийн тэргүүлэх ач холбогдолтой томоохон бүтээн байгуулалтын төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, бүс нутгуудад үйлдвэрлэл технологийн паркууд байгуулах, жижиг дунд үйлдвэрүүдийг хөгжүүлж ажлын байр бий болгох цаашлаад хот, суурин газруудын шинэ суурьшлын бүсүүдийг бий болгох, салбарыг хөгжүүлэх тодорхой зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

Шинэ сэргэлтийн бодлого нь Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын эхний 10 жилд зайлшгүй шийдвэрлэх шаардлагатай эдийн засгийг богино хугацаанд сэргээх бодлого, зорилтот хөтөлбөр юм.

ШИНЭ СЭРГЭЛТИЙН БОДЛОГЫН ЗОРИЛГО

Коронавируст халдварт цар тахлын эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах

Хөгжлийг хязгаарлагч хүчин зүйлсийг цаг алдалгүй шийдвэрлэж, эдийн засгийн суурийг тэлэх

“Алсын хараа–2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх суурь нөхцлийг бүрдүүлэх

БООМТЫН
СЭРГЭЛТ

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ
СЭРГЭЛТ

АЖ
ҮЙЛДЭЭРЖИЛТИЙН
СЭРГЭЛТ

ХОТ,
ХӨДӨӨГИЙН
СЭРГЭЛТ

НОГООН
ХӨГЖЛИЙН
СЭРГЭЛТ

ТӨРИЙН
БҮТЭЭМЖИЙН
СЭРГЭЛТ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 2021 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 30-НЫ ӨДРИЙН 106 ДУГААР ТОГТООЛ

Activate Windows
Go to Settings to activate Windows.

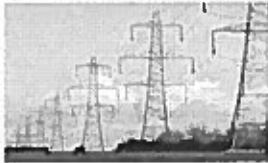
Шинэ сэргэлтийн бодлого хэрэгжсэнээр урт хугацаанд эдийн засгийн өсөлт дунджаар 6 хувьд хадгалагдаж, нэг хүнд ногдох үндэсний орлого 2 дахин нэмэгдэх юм.

ХОЁР. Асуудлын дүн шинжилгээ

Мөн чанар, цар хүрээг тогтоох

Эрчим хүчний салбарт одоо ажиллаж байгаа ДЦС-уудын чадлыг өргөтгөх 6, шинэ эх үүсвэр барих 5, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам барьж Монгол улсын нэгдсэн сүлжээ үүсгэх 7 төсөл арга хэмжээ төлөвлөгдсөний зэрэгцээ Дэлхийн эрчим хүчний хөгжлийн чиг хандлагатай хөл нийлүүлэх байгаль орчинд ээлтэй, шинжлэх ухаан, дэвшилтэд технологи, инновацыг нэвтрүүлэх чиглэлээр 4 багц төслийг тусгасан.

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ХӨГЖЛИЙН 22 ТӨСӨЛ

 6 ДУЛААНЫ ЦАХИЛГААН СТАНЦУУДИН ХҮЧНИЙ ЧАДЛЫГ ӨРГӨТГӨХ ТӨСЛҮҮД	 5 ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ШИНЭ ЭХ ҮҮСВЭРҮҮД БАРИХ ТӨСЛҮҮД	 7 ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ БУЦЦАЛЫГ БҮХЭЙН ААН ДАМЖУУЛАХ АГААРЫН ШУГАМ СЭРГЭЭГДЭХ ТӨСЛҮҮД	 4 БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ЭЭЛТЭЙ, ШИНЖЛЭХ УХААН, ДЭВШИЛТЭД ТЕХНОЛОГИ, ИННОВАЦЫГ НЭВТРҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭР ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТӨСЛҮҮД
 ДЦС-3 325 МВт ДЦС-2 100 МВт ЧОЙБАЛСАН ДЦС 50 МВт АМГАЛАН ДС 116 МВт (100 Гкал/ч) ДЦС-4 УУРЫН ЗУУХ 500 т/ч ХИЙН ЭХ ҮҮСВЭРҮҮД 215 МВт (185 Гкал/ч)	 ТАВАНТОЛГОЙ ДЦС 450 МВт ЭРДЭНЗБҮРЭН ҮЦС 90 МВт ЭГВИЙН ГОЛ ҮЦС 318 МВт /Судалгаа/ БАГАХАНГАЙ ҮЦС 300 МВт БАГАНУУР ДЦС 400 МВт	 ЭРДЭНЗБҮРЭН-МЯНГАД-УЛИАСТАЙ 468 км ТАВАНТОЛГОЙ ДЦС-ОЮУТОЛГОЙ 167 км САЙНШАНД-ЦАГААНСУВАРГА 204 км БАГАНУУР-ЧИНГИС-ЧОЙБАЛСАН 618 км БАГАНУУР-ЧОЙР 188 км МАНДАЛГОВЬ-АРВАЙХЗЭР 287 км БАГАНУУР-НАЛАЙХ-УЛААНБААТАР 130 км	 ЦОМЫН ЭРЧИМ ХҮЧ НОГООН УСТӨРӨГЧ БАЙГАЛЬН ХИЙ СЭРГЭЭГДЭХ ЭРЧИМ ХҮЧ, Нар 38 МВт, Сэлэн 15 МВт

Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ сүүлийн жилүүдэд дунджаар 7-8 хувиар өсөж байна. Энэ хэрэглээний өсөлтийг хангах, дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, нөөц чадлын зохистой хэмжээнд /20 хувь илүү/ хүргэх буюу одоо байгаа суурилагдсан хүчин чадал /1578 МВт/ дээр хамгийн багадаа 500-600 МВт-ын хүчин чадалтай суурь горимд ажиллах станц шаардлагатай байна.

Эрчим хүчний салбар системийн суурилагдсан хүчин чадлын цар хүрээг нэмэгдүүлэх, найдвартай тогтвортой үйл ажиллагааг хангах, нөөц чадлыг зохистой хэмжээнд хүргэх, хүчин чадал нэмэгдсэнээр сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрүүдийг нэмж холбох боломжтой болгох зорилгоор шинээр том чадлын нүүрсээр ажиллах Тавантолгой 450 МВт, Багануур 400 МВт, Бөөрөлжүүт, 300 МВт, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц 300 МВт-ын дулааны цахилгаан станцуудыг барьж байгуулахаар ажиллаж байна.

Эрчим хүчний салбарт нүүрсний эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга "...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй..." гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтийг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Монгол Улс эрчим хүчний анхдагч нөөц нүүрсээр баялаг орны хувьд нүүрсээр ажиллах суурь ачааллын горимд ажилладаг том чадлын дулааны цахилгаан станц барих зайлшгүй шаардлагатай боловч олон улсын нөхцөл байдал, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, цар тахлын нөлөөллөөс шалтгаалан зарласан тендерт оролцогчид хангалттай биш байна.

Дээрх нөхцөл байдлуудаас шалтгаалан эрчим хүчний салбарт өглөг, авлага хуримтлагдаж, хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг өөрөө санхүүжүүлэх мөнгөн хөрөнгө бүрдэх боломжгүй байна.

Иймд нүүрсээр ажиллах дулааны цахилгаан станцуудын төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд төслийн бараа материал, тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвар болон холбогдох бусад албан татвараас чөлөөлөх, хөнгөлөхтэй холбогдсон эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох хэрэгцээ, шаардлага үүсээд байна.

Дээрх татваруудаас тодорхой хугацаанд чөлөөлөх, хөнгөлөх нь эрчим хүчний төслийг хэрэгжүүлэхэд Монгол улс, Монгол улсын Засгийн газраас оруулах хувь нэмэрт тооцогдох бөгөөд хөрөнгө оруулагч нарт ихээхэн дэмжлэг болно гэж үзэж байна.

Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлох

Уг зохицуулалттай холбоотойгоор дараах бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын эрх ашиг хөндөгдөж байна гэж үзэж байна.

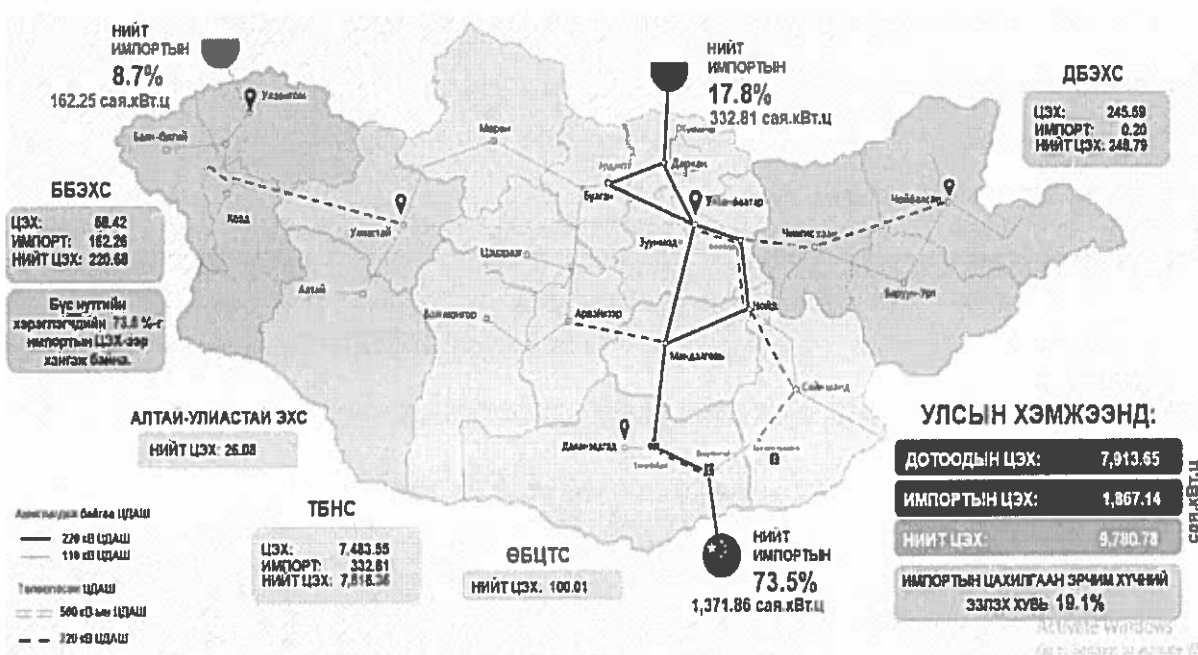
Эрх ашиг нь хөндөгдөх бүлэг	Нөлөөлж буй хэлбэр
1.Бизнес эрхлэгчид	Хөгжлийн төслийн эх үүсвэрийн буюу нүүрсээр ажиллах дулааны цахилгаан станц, дулааны станцууд, тэдгээрийн шугам сүлжээний дэд бүтцийг шинээр барьж байгуулах болон өргөтгөлийн ажлуудыг гүйцэтгэх гадаад, дотоодын компаниудын эрх ашигт эдийн засгийн хүндрэлтэй нөхцөл байдал, хөрөнгө оруулах гадаад, дотоодын банк санхүүгийн байгууллага ховордсон, энэ чиглэлийн бизнесийн цар хүрээ хумигдсан нь сөргөөр нөлөөлж байна. Мөн тогтвортой үйл ажиллагаа алдагдаж, улирлын чанартай ажиллах болсон зэрэг нь боловсон хүчний бодлого алдагдах, мэргэшсэн инженер техникийн ажиллагсдыг бусад салбар, гадаад улс руу шилжин ажиллах үндэс болж байна.
2. Иргэд	Дээрх чиглэлээр ажилладаг компаниудын үйл ажиллагаа доголдсоноос ажилтан буюу иргэний цалин, хөдөлмөрийн хөлсөө нэмэгдүүлэх байтугай, өнөөгийн түвшинд хадгалахад ч хүндрэлтэй байгаа нь тэдний эрүүл, аюулгүй орчинд аж төрөх, сурч боловсрох үндсэн эрхийг зөрчиж байна.

3.Төрийн байгууллага	Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж заасан зорилтыг биелүүлэхэд хүндрэл учруулж байна.
----------------------	--

Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улс баруун, төв, өмнөд болон дорнод бүс, Алтай–Улиастайн гэсэн 5 эрчим хүчний системд нийт 330 гаруй сум, суурин газруудыг төвлөрсөн эрчим хүчний системээс хангаж, ард иргэдийн ая тухтай амьдрах нөхцөл, уул уурхай, үйлдвэрлэлийн салбар хөгжих нөхцөлийг өөрийн нөөц боломжийн хүрээнд бүрдүүлсээр ирсэн.

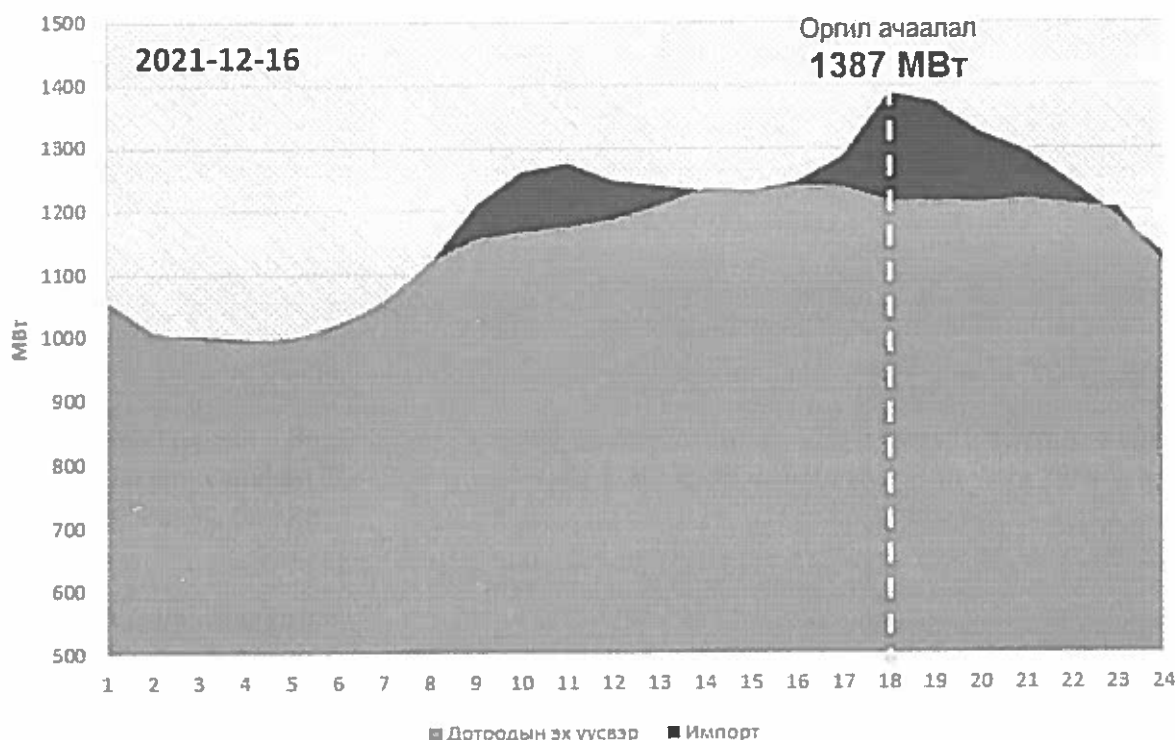
2021 онд Монгол улсын хэмжээнд 9,7 тэрбум килоВатт.цаг цахилгаан эрчим хүч үйлдвэрлэж борлуулсан нь 2020 оны гүйцэтгэлээс 11 хувиар нэмэгдсэн байна. Нийт түгээсэн эрчим хүчний 80.9 хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээс, 19.1 хувийг импортолж хангасан байна.

2021 онд улсын хэмжээнд импортоор авсан 1.9 тэрбум килоВатт.цаг цахилгаан эрчим хүчний 27 орчим хувийг ОХУ-аас, 73 хувийг БНХАУ-аас авсан ба импортын цахилгааны эрчим хүчний хэмжээ өмнөх оноос 0.16 тэрбум килоВатт.ц буюу 9 хувиар өссөн байна.

Эрчим хүчний дотоодын үйлдвэрлэлийг эх үүсвэрийн бүтцээр нь авч үзвэл 90.9 хувийг дулааны цахилгаан станцууд, 9.07 хувийг нар, салхи, усны эх үүсвэрүүд, 0.03 хувийг дизель эх үүсвэр тус тус үйлдвэрлэсэн байна.

Төвийн бүсийн нэгдсэн сүлжээний оргил ачаалал 2019 оны 12 дугаар сарын 1166 МВт хүрч байсан бол 2021 онд 1387 МВт хүрч, оргил ачаалал энэ хугацаанд 20 хувиар өссөн байна.

Эрчим хүчний салбар 2021-2022 оны өвлийн их ачаалалд системийн нийт суурилагдсан хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, нөөц тоноглолгүй, аваарын горимд ажиллалаа. Мөн импортын цахилгаан эрчим хүчний чадлын хэмжээ шугам, дэд станцын суурилагдсан хүчин чадалд тулсан байгаа болно.

Дулааны дөрөвдүгээр цахилгаан станц болон Дархан, Эрдэнэтийн дулааны цахилгаан станцын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх төслүүд амжилттай хэрэгжиж системийн суурилагдсан хүчин чадлыг 159 МВт-аар нэмэгдүүлсэн, өвлийн их ачааллын үед диспетчерийн шуурхай зохицуулалтуудыг тухай бүр амжилттай хийж байсан, **ОХУ-аас импортоор авах эрчим хүчний дээд хязгаарыг 100 МВт-аар** нэмэгдүүлснээр 2020-2021, 2021-2022 оны өвлийн их ачааллыг эрсдэл хүндрэл багатай давж чадсан.

Цаашид том чадлын шинэ эх үүсвэр барьж ашиглалтад оруулахгүйгээр 2022-2023, 2023-2024 оны өвлийн их ачааллын хугацаанд эрчим хүчний хэрэглээний өсөлтийг хангаж чадахгүй эрчим хүчний хангамжийн хязгаарлалтаас өөр сонголтгүй хүндрэлтэй цаг хугацаа эхэлж байна.

Өнгөрсөн хугацаанд цар тахлаас шалтгаалж үйлдвэрлэл үйлчилгээний цар хүрээ багассан мэт боловч эрчим хүчний эрэлт хэрэгцээ өссөөр байна.

Эрчим хүчний салбарын Төрийн болон хувийн хэвшлийн барилга угсралтын компаниуд сүүлийн 3 жилийн туршид үргэлжилсэн цар тахлаас үүдсэн гадаад, дотоодын бараа материалын үнийн өсөлт, тээврийн зардал, төгрөгийн сулрал, нийлүүлэлтийн тасалдал зэргээс үйл ажиллагаа ихээхэн доголдсон. Үүнээс

шалтгаалан дулааны цахилгаан станц, цахилгаан, дулаан дамжуулах түгээх, хангах компаниуд техникийн их засвар, үйлчилгээг цаг тухайд нь бүрэн хийж чадахгүйд хүрсэн.

ГУРАВ. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг тодорхойлсон байдал

Асуудлыг шийдвэрлэхэд дараах зорилгыг тодорхойллоо:

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох шугам болон дагалдах дэд бүтцийн төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийн импортын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагаар сунгах, эсхүл уг татварыг 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвараас чөлөөлөх зохицуулалтыг Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих замаар хөгжлийн төслүүдийн хэрэгжилтийг дэмжих нь зүйтэй байна.

Төслүүдийн барилга угсралтын ажил 3-5 жил үргэлжилдгийг харгалзан тогтоож, хуулийн дагаж мөрдөх үйлчлэх хугацааг 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байхаар тооцсон.

Татварын чөлөөлөлт, хөнгөлөлтийг эдэлснээр ялангуяа Тавантолгойн 450 МВт-ын дулааны цахилгаан станц, Бөөрөлжүүтийн 300 МВт, Багануурын 400 МВт-ын цахилгаан станцуудын эхний ээлжийн блокуудыг 2024-2026 онуудад барьж байгуулахад чухал ач холбогдолтой бөгөөд системийн хүчин чадлыг 1150 МВт-аар буюу 90% нэмэгдүүлэх /одоо ашиглалтад байгаа нүүрсний станцуудын суурилагдсан хүчин чадлыг 1264 МВт/ учир хувийн хэвшил, бизнес эрхлэгчдэдээ боломж олгох нь оновчтой хувилбар гэж үзэж буй учраас шийдлийг санал болголоо.

ДӨРӨВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ЭЭРЭГ БОЛОН СӨРӨГ ТАЛ ДЭЭР ХИЙСЭН ХАРЬЦУУЛАЛТ

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын 5.1-т заасан зохицуулалтын хувилбаруудын дагуу асуудлыг зохицуулах хувилбарыг тогтоож, эерэг болон сөрөг талыг нь харьцууллаа.

“Тэг” хувилбар буюу зохицуулалт хийхээс татгалзах” буюу одоогийн байгаагаар орхиж болно. Гэвч сүүлийн жилүүдэд эрчим хүчний салбарт улсын төсвийн болон бусад хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөр, ажлуудад оролцох компаниуд эрч цөөрсөн, шаардлага хангасан тендерт оролцогч байхгүй олон тендер шалгаруулалт амжилтгүй болж байгаа энэ нөхцөлд байдал улам хүндрэхээр байгаа учир энэ хувилбарыг сонгох боломжгүй.

Иймээс “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” гэсэн хувилбарыг сонголоо. Иймд тохирох хуульд нэмэлт оруулах замаар дараах асуудлуудыг

шийдвэрлэх боломжтой тул “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” хувилбарыг сонгов.

ТАВ. СОНГОСОН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн хууль тус бүрээр гаргалаа.

Хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх	1.1 Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх		Үгүй	
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	
	1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх		Үгүй	
	1.2. Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх		Үгүй	
	1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх		Үгүй	
	1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг		Үгүй	

	хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх			
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх		Үгүй	
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх		Үгүй	
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх		Үгүй	
	2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	
3.Эрх агуулагч	3.1. Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх		Үгүй	
	3.2. Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх		Үгүй	
	3.3. Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх		Үгүй	
	3.4. Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх /хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй/		Үгүй	
4. Үүрэг хүлээгч	4.1. Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх		Үгүй	

5.Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1. Жендерийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх		Үгүй	
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх		Үгүй	

Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1. Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх үү?	Тийм		Төслүүд хэрэгжиж эхэлснээр дотоодын компаниудын орлого нэмэгдэнэ. Ажлын туршлага нэмэгдэж, чадавх сайжирна.
	1.2. Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх /эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан/?		Үгүй	Хөрөнгө оруулалт нэмэгдэнэ.
	1.3. Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг Монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах уу?	Тийм		Дотоодын эрчим хүчний үйлдвэрлэл нэмэгдэж, хараат бус байдал буурна.
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1. Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах уу?		Үгүй	
	2.2. Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох уу?		Үгүй	
	2.3. Зах зээлд шинээр орж ирж буй аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд бэрхшээл, хүндрэлийг бий болгох уу?		Үгүй	Шинэ аж ахуйн нэгжүүдийг бүтээн байгуулалтын төслүүдэд оролцож чадавхажна.
	2.4. Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох уу?		Үгүй	

3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1. Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	
	3.2. Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Төслүүд хэрэгжиж эхэлснээр дотоодын компаниуд үндсэн болон туслан гүйцэтгэгчээр ажиллаж орлого нэмэгдэж цаашид санхүүжилтийн эх үүсвэр татахад эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	3.3. Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	Тийм		Ажил гүйцэтгэснээр бараа материалын эргэлт нэмэгдэнэ.
	3.4. Бараа, бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	Цахилгаан, дулааны эрчим хүчний борлуулалт нэмэгдэнэ. Хязгаарлалт хориг байхгүй болно.
	3.5. Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	Үйл ажиллагааг дэмжинэ.
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсэж буй захиргааны зардлын ачаалал	4.1. Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардлуудыг /Жишээ нь, мэдээлэх, тайлан гаргах гэх мэт/ бий болгох эсэх		Үгүй	
5.Өмчлөх эрх	5.1. Өмчлөх эрхийг /үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг/ хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	
	5.2. Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	

	5.3. Оюуны өмчийн /патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг/ эрхийг зөрчсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	
6.Инновац ба судалгаа шинжилгээ	6.1. Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Тийм		Шинэ төслүүдийн хэрэгжилтийг даган судалгаа, шинжилгээ хийх, шинэ бүтээл гаргах санаа сэдэл өгнө.
	6.2. Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм		Шинэ төслүүдийн хэрэгжилтийг даган орчин үеийн техник, технологи нэвтэрнэ, нутагшина.
7.Хэрэглэгч ба гэр бүлийн төсөв	7.1. Хэрэглээний үнийн төвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	7.2. Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх		Үгүй	
	7.3 Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.4. Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд, мөн урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1. Тодорхой бүс нутгуудад тодорхой нэг чиглэлд, ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм		Тухайн бүс нутагт баригдахаар төлөвлөсөн шинэ станц, өргөтгөлүүд ашиглалтад ороход тухайн орон нутагт ажлын байр шинээр бий болно.
	8.2. Тодорхой бүс нутгуудад тодорхой чиглэлд, ажлын байрыг багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	

	8.3. Жижиг, дунд үйлдвэрүүд, эсхүл аж ахуйн нэгжийн тодорхой салбаруудад онцгой нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Том төслүүд амжилттай хэрэгжсэнээр жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжинэ. Ханган нийлүүлэлтийн чиглэлээр иргэн, аж ахуйн үйл ажиллагааг дэмжинэ.
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1. Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	9.2. Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсвэл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийгдэх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	
	9.3. Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	
10.Микро эдийн засгийн хүрээнд	10.1. Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Эрчим хүчээр хязгаарлах хүчин зүйлгүй болж эдийн засгийн өсөлтийг дэмжинэ.
	10.2 Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм		Хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж, эрчим хүчний салбарын бие даасан тогтвортой хөгжлийг дээшлүүлнэ.
	10.3 Инфляц нэмэгдэх эсэх		Үгүй	
11.Олон улсын харилцаа	11.1 Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		

Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1 Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм		Компаниудын чадавх сайжирч орон тоо нэмэгдэнэ.
	1.2 Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	
	1.3 Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл бүрдэнэ.
	1.4 Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1 Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Тийм		хамгийн орчин үеийн техник, технологи нэвтрэх учир ажлын чанар нэмэгдэнэ.
	2.2 Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Ажлын байрны эрүүл ахуй, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрс дээшилнэ.
	2.3 Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.4 Шинээр ажлын стандарт гаргаж ирэх эсэх	Тийм		Монгол улсад өмнө байгаагүй шинэ техник, технологи нэвтрэхтэй холбоотой зарим шинэ стандарт батлуулна.
	2.5 Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй	Тийм		Бүрэн автоматжуулсан, хөдөлмөр

	холбогдсон өөрчлөлтийг бий болгох эсэх			хөнгөвчилсөн өөрчлөлтүүд гарна.
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1 Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	
	3.2 Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажилгүйчүүдэд, үндэстний цөөнхөд г.м		Үгүй	
	3.3 Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1 Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.2 Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.3 Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.4 Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.5 Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1 Хувь хүний/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	5.2 Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эс эх		Үгүй	

	5.3 Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг /хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ/-т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1 Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм		Иргэдийг эрчим хүчээр хангах үйлчилгээ сайжирна.
	6.2 Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Инженер болох оюутны тоо нэмэгдэнэ.
	6.3 Иргэдийн боловсрол /төрийн болон хувийн хэвшлийн сургуулиар/ олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Мэргэжил эзэмшүүлэх, давтан сургалтын тоо нэмэгдэнэ.
	6.4 Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	6.5 Их дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1 Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.2 Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.3 Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.4 Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
8.Соёл	8.1 Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	

	8.2 Хэл соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	8.3 Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	

Хүснэгт 5.

Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1 Зохицуулалтын үр дүнд агаар бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
2.Зам тээвэр, түлш эрчим хүч	2.1 Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/ бууруулах эсэх		Үгүй	
	2.2 Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
	2.3 Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Эрчим хүчний үйлдвэрлэл нэмэгдэнэ.
	2.4 Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
3.Ан амьтан, ургамал хамгаалах	3.1 Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх		Үгүй	
	3.2 Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	3.3 Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	3.4 Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
4.Усны нөөц	4.1 Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр		Үгүй	

	усны нөөцөд сэргөөр нөлөөлөх эсэх			
	4.2 Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
	4.3 Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
5.Хөрсний бохирдол	5.1 Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	5.2 Хөрсийг эвдлэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
6.Газрын ашиглалт	6.1 Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	Тийм		Эх үүсвэр шинээр барихаар төлөвлөгдсөн газруудыг хууль ёсны дагуу ашиглана.
	6.2 Газрын зохицуулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	
	6.3 Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	
7.Нөхөн сэргээгдэх/ нөхөн сэргээгдэхгүй баялаг	7.1 Самар, жимс зэрэг нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг түүний нөхөн сэргээлтийн хугацаанаас өмнө ашиглах эсэх		Үгүй	
	7.2 Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх		Үгүй	

ЗУРГАА. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Иймээс аргачлалын 7-д зааснаар хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбарыг сонгосон.

Хувилбаруудын эерэг болон сөрөг тал, зорилгод хүрэх байдал, зардал, үр өгөөжийн харьцаа, хүний эрх, эдийн засагт, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө, хууль тогтоомжтой нийцэж буй эсэх, гарч болох сөрөг үр дагавар, түүнийг

арилгах хувилбар байгаа эсэх гэсэн шалгуураар дахин нягтлан үзэж, хуулийн төсөл боловсруулах замаар шийдвэрлэх боломжтой гэж дүгнэлээ.

ДОЛОО. ЗӨВЛӨМЖ

Хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээг зохих журмын дагуу хийж гүйцэтгэн дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна. Үүнд:

- Сонгосон хувилбар болох хуулийн төсөл боловсруулах хүрээнд хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, Дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох шугам болон дагалдах дэд бүтцийн төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийн импортын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагаар сунгах, эсхүл уг татварыг 4 жилийн хугацаанд хэсэгчлэн төлүүлэх шийдвэрийг Засгийн газар гаргахаар мөн дээрх төслийн үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй импортоор оруулах тоног төхөөрөмжийг гаалийн татвараас чөлөөлөх зохицуулалтыг Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хууль санаачлагчийн зүгээс боловсруулна.

**ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН
НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот 2023 он

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН ТАЙЛАН

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү үнэлгээг Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг илрүүлэн, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад зөвлөмж өгөх зорилгоор гүйцэтгэлээ.

Үнэлгээ хийхээр сонгож авсан хууль нь нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл хэлбэртэй бөгөөд 3 зүйлээс бүрдэж байна.

Хуулийн төслүүдийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-д /цаашид “Аргачлал” гэх/ заасны дагуу дараах үе шатаар хийлээ.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан Аргачлалын 2.9-д заасныг үндэслэн 6 шалгуур үзүүлэлтээс дараах 3 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо.

Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал;
2. Практикт хэрэгжих боломж;
3. Ойлгомжтой байдал зэрэг болно.

Шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл:

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцэж байгаа байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэллээ. Энэхүү үнэлгээг хийхдээ хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн,

мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан болно.

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зүйл, заалтууд тэдгээрийг дагаж мөрдөх болон хэрэгжүүлэх этгээдэд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо байгаа эсэхийг үнэлэхээр сонгосон болно.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдэд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах байдлаар үнэлгээг хийхээр сонголоо.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар тогтоолоо.

д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилгыг хангах эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.
2	Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн 1/38 дугаар зүйлийн 38.1.21 дэх заалт, 2/40 дүгээр зүйлийн 40.41 ¹ дахь хэсэг	Хуулийн төслийн сонгосон зүйлүүд практикт хэрэгжих боломжтой эсэхийг холбогдох хуулийн зохицуулалт хоорондын уялдаа, хэрэгжилтийн практик, мэргэжилтнүүдийн санал, дүгнэлтэд тулгуурлан дүн шинжилгээ хийнэ.
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийг зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах.

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Үндэсний Статистикийн газрын тархаасан мэдээллээс харахад Монгол улсын эрчим хүчний хэрэглээний өсөлт 2017-2021 онуудад дунджаар 6 хувийн өсөлттэй байна.

Эрчим хүчний салбарын станцууд 2022-2023 оны өвлийн их ачааллыг нөөц тоноглолгүй, хүчин чадлаараа ажиллаад ч ачааллыг бүрэн хааж чадаагүй байна. Тухайлбал 2023.01.24-нд 1474 МВт хүрэх үед систем эх үүсвэрийн дутагдалд орж 26.5 МВт-ын хэрэглээг хязгаарлаж, 52.5 МВт-ын хөнгөлөлт хийсэн тухайн өдрийг давсан байна. Энэ нь чадлын дутагдалд орсон, цаашид ойрын 3-4 жилд эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авах шаардлагатай болсныг харуулж байна.

Монгол Улсын эрчим хүчний системийн ОХУ-аас авах импортын чадал дээд хэмжээндээ тулсан, дотоодын ямар ч нөөцгүй, цаашид байдал бүр хүндэрвэл БНХАУ-аас импортын цахилгаан эрчим хүч авахаас өөр сонголтгүй байдалд орохоор байна.

Иймээс Эрчим хүчний сэргэлтийн хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн эх үүсвэрийн 5, өргөтгөлийн 6 төслийг цаг алдалгүй эхлүүлж, 500-600 МВт-аар суурилагдсан хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байгаа тухай үзэл баримтлалд дурдагдсан байна.

Хууль батлагдсанаар гаалийн албан татвараас чөлөөлөгдөх татварын хэмжээ 88.3 сая ам доллар, нэмэгдсэн өртгийн албан татвар 185.4 сая ам долларыг төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хойшлуулах тооцоотой боловч Шинэ сэргэлтийн бодлогод тусгагдсан эрчим хүчний төслүүд хэрэгжсэнээр 2030 оны түвшинд "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод дэвшүүлсэн эхний үе шатны зорилго, зорилт бүрэн хангагдаж эдийн засгийн бусад салбар хөгжих суурь нөхцөл бүрдэх юм.

Иймд тус хуулийн төслийг дэвшүүлсэн зорилгодоо хүрэх бүрэн боломжтой байна гэж дүгнэж байна.

“Ойлгомжтой” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу тогтоолын төслийг бүхэлд нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг дараах асуултад хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт	Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал

29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Шаардлагад нийцсэн
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Шаардлагад нийцсэн
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн

30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Шаардлагад нийцсэн
30.1.4.хүч оруулсан нэр томьёо хэрэглэхгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Шаардлагад нийцсэн

ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

Энэхүү үнэлгээг Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-ын дагуу тооцож дараах дүгнэлт, зөвлөмжийг гаргаж байна.

Энэхүү үнэлгээг эдгээр хуулийн төслүүдэд хийхэд сонгосон шалгуур үзүүлэлтүүдээр үнэлэхэд хуулийн төслийн үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг хангасан, практикт хэрэгжих бүрэн боломжтой, хуулийн төслийн томьёолол нь ойлгомжтой, хоёрдмол утга санаагүй, тодорхой, Монгол Улсын үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж болон тухайн хуулийн зүйл, заалттай давхардаагүй, зөрчилдөөгүй гэж дүгнэж байна.

Иймд хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын дагуу Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, хуулийн төслийн уялдаа холбоо хангагдсан байна гэж үзлээ.

**ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ
ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот 2023 он

ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно.” гэж заасны дагуу Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар уг хуулийн үйлчлэх хүрээнд хамаарах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлыг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал” /цаашид “аргачлал” гэх/-ын дагуу тооцлоо.

Тусгагдсан зохицуулалттай уялдан зардал үүсгэх болон үүсгэж болзошгүй зүйл, заалтыг Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу судлалаа.

ХОЁР. ИРГЭН, ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТАЛААР

Хуулийн төслөөр иргэн, хуулийн этгээдэд шинээр үүрэг гүйцэтгэхийг даалгаагүй байх тул зардал үүсгэх зохицуулалт байхгүй байна.

Иймд аргачлалд заасны дагуу цаашид зардал үүсгэх эсэхийг тооцоолох шаардлагагүй бөгөөд эрчим хүчний томоохон эх үүсвэрийн төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд иргэд, хуулийн этгээдэд зардал үүсгэхгүй гэж үзлээ.

ГУРАВ. ГААЛИЙН ТАРИФ, ГААЛИЙН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ БАТЛАГДСАНААР ТӨРД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТАЛААР

Шинэ сэргэлтийн бодлогод Эрчим хүчний сэргэлтийн 5 зорилтыг дэвшүүлж, эдгээр 5 зорилтод хүрэх 13 арга хэмжээ, 22 хөгжлийн төслийг 2030 он хүртэл хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Эдгээр хөгжлийн төслүүдэд одоо ажиллаж байгаа ДЦС-уудын чадлыг өргөтгөх 6, шинэ эх үүсвэр барих 5, цахилгаан дамжуулах агаарын шугам барьж Монгол улсын нэгдсэн сүлжээ үүсгэх 7 төсөл арга хэмжээ төлөвлөгдсөний зэрэгцээ Дэлхийн эрчим хүчний хөгжлийн чиг хандлагатай хөл нийлүүлэх байгаль орчинд ээлтэй, шинжлэх ухаан, дэвшилтэд технологи, инновацыг нэвтрүүлэх чиглэлээр 4 багц төслийг тусгасан болно.

Эдгээр төслүүдийг хэрэгжүүлснээр эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадал 2 дахин, цахилгаан дамжуулах шугам сүлжээний хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэх бөгөөд үүнд нийт 13,3 их наяд төгрөгийн санхүүжилт шаардагдаж байна.

Тухайлбал шинэ эх үүсвэрүүдийн төсөлд 7,7 их наяд, өргөтгөлүүдэд 4.1 их наяд, шугам сүлжээний төслүүдэд 1.2 их наяд, сэргээгдэх эрчим хүч, байгаль орчинд ээлтэй, шинжлэх ухаан, дэвшилтэд технологи, инновацын төслүүдэд 0.329 их наяд төгрөгийн нийт санхүүжилт шаардлагатай гэж тооцоо гарсан.

Сүүлийн 3 жилийн хугацаанд цар тахал, эдийн засгийн өсөлт саарсан, эрчим хүчний үнэ тарифт өөрчлөлт оруулах боломжгүй байсан зэргээс шалтгаалан 2019 онд эрчим хүчний салбар 59 тэрбум төгрөг, 2020 онд 92 тэрбум төгрөгийн, 2021 онд 78 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж, 2022 онд 187 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны алдагдалтай ажилласан.

Хэрэглэгчдийн цахилгаан, дулааны тариф бодит өртгөөс доогуур тогтоогдож байгаа нь эрчим хүчний компаниудад нүүрс нийлүүлэгч уурхайнууд, бэлтгэн нийлүүлэгчид, банк санхүүгийн байгууллагуудад төлөх зээл, зээлийн хүүгийн төлбөр нэмэгдэж байна. Түүнчлэн дулааны цахилгаан станц, цахилгаан, дулаан дамжуулах түгээх, хангах компаниуд хөрөнгийн дутагдлаас шалтгаалж техникийн засвар, үйлчилгээг цаг тухайд нь бүрэн хийж чадахгүй байгаа нь насжилт өндөртэй, хуучин тоноглол бүхий үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагаанд гэнэтийн аваар, саатал гарах эрсдэлийг нэмэгдүүлж, хэрэглэгчдийг эрчим хүчээр тасралтгүй, найдвартай хангахад хүндрэл үүсгэж байна.

Дээрх нөхцөл байдлуудаас шалтгаалан эрчим хүчний салбарт өглөг, авлага хуримтлагдаж, хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг өөрөө санхүүжүүлэх мөнгөн хөрөнгө бүрдэх боломжгүй байна.

Иймд улс орны эдийн засгийн, нийгмийн болон салбарын нөхцөл байдалд дүгнэлт хийж төслүүдийг нийгэм, эдийн засгийн ач холбогдлоор нь эрэмбэлж нэн тэргүүнд хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг тодорхойлсон.

	Төслийн нэр	Хэрэгж их он	Санхүүжилт, тэрбум төгрөг	Санхүүжилтийн эх үүсвэр	ТАЙЛБАР	Төслийн үр дүн
Дулааны цахилгаан станцуудын хүчин чадлыг өргөтгөх төслүүд						
A	Өргөтгөх төслүүд	он	4,132.00	Хүчин чадал, Мвт		566.00
1	Дулааны гуравдугаар цахилгаан станцыг 300 МВт-аар өргөтгөх	2022-2030	3,350.00	ОХУ-ын хөнгөлөлттэй зээл	Зээлийн хэлэлцээрийн бэлтгэл хангаж байна.	300
2	Дулааны хоёрдугаар цахилгаан станцын дэд бүтцийг түшиглэн 100 МВт-ын хийн цахилгаан станц барих	2022-2028	284.60	Эх үүсвэр шийдвэрлэгдээгүй		100
3	Чойбалсангийн дулааны цахилгаан станцын хүчин чадлыг 50 МВт-аар өргөтгөх	2021-2024	226.60	МУХБ-ны зээл 75%, Улсын төсөв 25%	Амжилттай хэрэгжиж байна. 2024 онд ашиглалтад орно.	50

4	Амгалангийн дулааны станцын хүчин чадлыг 116МВт-аар нэмэгдүүлэх	2022-2024	65.60	15% Улсын төсөв 85% Хөгжлийн банкны зээл	БУА гүйцэтгэгчтэй гэрээ байгуулсан. Ажил эхлэсэн.	116
5	Дулааны дөрөвдүгээр цахилгаан станцын хүчин чадлыг 350 МВт-аар нэмэгдүүлэн шинэчлэх. (500 тн/ц)		205.20	Эх үүсвэр шийдвэрлэгдээгүй		
Эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барих төслүүд						
Б	Шинээр барих станцууд	Он	7,766.03	Хүчин чадал, МВт		1,555.00
1	Тавантолгойн 450 МВт-ын цахилгаан станц	2022-2028	2,803.37	"ЭТТ" ХК 30%, Банкны зээл 70%		450
2	Эрдэнэбүрэний 90 МВт-ын усан цахилгаан станц	2022-2028	910.00	Гадаадын зээл, тусламж /БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээл/		90
			48.00	Улсын төсөв		
3	Эгийн голын 315 МВт-ын хүчин чадал бүхий усан цахилгаан станц				Судалгааны түвшинд	315
4	Төвийн бүсийн 5 дахь эх үүсвэр /Бөөрөлжүүт 300 МВт -ын хүчин чадалтай цахилгаан станц/	2022-2027	1,509.73	Хувийн хэвшил		300
5	Багануурын нүүрсний орд газрыг түшиглэн 400 МВт-ын дулааны цахилгаан станц	2022-2028	2,494.93	Концесс		400
НИЙТ			11,898.03			

Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн дагуу Төрийн байгууллага буюу улсын төсөвт үүсэх зардлыг тооцооллоо.

Хууль батлагдсанаар тухайлбал Тавантолгойн 450 МВт, Багануурын 400 МВт, Бөөрөлжүүтийн 300 МВт, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц 300 МВт, Чойбалсангийн 50 МВт, Амгалангийн дулааны станц 100 Гкал-ын хүчин чадалтай станцуудын төслийн импортоор оруулж ирэх үндсэн болон туслах тоноглолын тоног төхөөрөмж, бараа материалын нийт үнэ 1,765 сая ам доллар байх ба гаалийн албан татвар 88.3 сая ам доллар чөлөөлүүлэх, 185.4 сая ам долларын нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөх хугацааг 4 жил хүртэл хугацаагаар хойшлуулах урьдчилсан тооцоо байна. Энэ нь нийт хөрөнгө оруулалтын 7.99%-ыг эзлэхээр байна.

Нийт шаардлагатай санхүүжилт 11,872.0 тэрбум төгрөгийн 51.6 хувь нь импортоор оруулж ирэх үндсэн болон туслах тоноглолын үнэ, тээврийн зардал болох 6,122.6 тэрбум төгрөг байна. Үүнээс гаалийн албан татвараас чөлөөлүүлэх 306.1 тэрбум төгрөг, нэмэгдсэн өртгийн 4 жилээр хойшлуулах албан татварын хэмжээ 642.8 тэрбум төгрөг байна.

Хэдийгээр Улсын төсөв бүрдүүлэх 306 тэрбум төгрөгийн татвар чөлөөлөгдөх боловч Эрчим хүчний үйлдвэрлэл өсөж, хэрэглээний өсөлтийг хааж, борлуулалтын орлого нэмэгдсэнээр бүрэн нөхөх боломжтой.

ЭХ ҮҮСВЭРҮҮД	Хөрөнгө оруулалтын хэмжээ	Импортоор оруулж ирэх үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж, бараа материалын үнэ	Сая.ам.доллаароор	
			Гаалийн албан татвараас чөлөөлөгдөх хэмжээ	4 жил хүртэлх хугацаагаар НӨАТ төлөх хугацааг хойшлуулах хэмжээ
Тавантолгой 450 МВт	808.2	317.0	15.9	33.3
ДЦС-3 300МВ	1326.9	585.5	29.3	61.5
Багануур 400 МВт	634.3	380.0	19.0	39.9
Бөөрөлжүүт 300 МВт	555.7	420.0	21.0	44.1
Чойбалсан 50 МВт	79.5	55.0	2.8	5.8
Амгалан ДС /100 Гкал/	18.7	8	0.4	0.84
НИЙТ	3423.3	1765.5	88.3	185,4

Тухайлбал одоо эх үүсвэрийн дутагдалтайн улмаас Оюутолгой уурхайг БНХАУ-аас 98% хангаж байна. Оюутолгой уурхай жилд 1.3 тэрбум кВт.ц эрчим хүч хэрэглээтэй байгаа бөгөөд БНХАУ-д жил бүр 350 тэрбум орчим төгрөг төлж байна. Цаашид хэрэглээ өсөж 1.8 тэрбум кВт.ц-д хүрнэ. Зөвхөн энэ хэрэглээг л дотоодын эрчим хүчний системээс дээр дурдсан эх үүсвэрүүдээс хангасан тохиолдолд нэг жилийн дотор одоогийн мөрдөж буй тарифаар 480 тэрбум төгрөгийн борлуулалтын орлого олох боломжтой.

Эх үүсвэрүүд төлөвлөсөн хугацаандаа ашиглалтад орсноор Оюутолгой уурхайн хэрэглээг дотоодоос хангаж 2026 оноос жил бүр 589 тэрбум, хуулийн үйлчлэх хугацаанд 2,359 тэрбум төгрөгийн нэмэлт борлуулалтын орлого олно.

Мөн 2026 оноос ОХУ-аас авах импортын эрчим хүч эрс буурч үүнээс жилд 210 тэрбум, хуулийн үйлчлэх хугацаанд 840 тэрбум төгрөгийн орлого дотоодод үлдэнэ.

Чадлын дутагдлаас гарснаар эрчим хүчээр хязгаарлах хүчин зүйлгүй болж дотоодын эрчим хүчний хэрэглээ өсөж эхлэх бөгөөд энэ өсөлтөөс 2023 онд 55

тэрбум, 2024 онд 111 тэрбум гэх мэтээр нэмэгдэж 2029 онд 389 тэрбум, нийт 1,557 тэрбумд хүрэхээр байна.

Ингэснээр 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл нийт 4,756 тэрбум төгрөгийн нэмэлт борлуулалтын орлого төвлөрүүлэх боломжтой байна.

2030 оноос дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж 3000 МВт-д хүрч, эрчим хүчний салбар эдийн засгийг дэмжигч салбар болно.

Системд тогтвортой үйл ажиллагаатай том чадлын станцууд ашиглалтад орсноор нар салхины сэргээгдэх эрчим хүчний шинэ эх үүсвэрүүдийг холбох техникийн боломж бүрдэж, эх үүсвэрийн бүтэц оновчтой болж эрчим хүчний салбар бие даасан санхүүгийн чадвартай болно.

Хууль тогтоомжийн төсөлд холбогдох Төрийн болон Төрийн бус
байгууллага, мэргэжлийн болон судалгааны байгууллагын
санал авах хүрээнд зохион байгуулсан
хэлэлцүүлгийн тайлан.

2023.04.14

Улаанбаатар хот

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн “8.1.6 хууль тогтоомжийн төсөлд холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн болон судалгааны байгууллагын саналыг авах” гэж заасны дагуу Эрчим хүчний салбарын Төрийн болон Төрийн бус байгууллагуудын дунд “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай”, “Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төслүүдэд санал авахаар нээлттэй хэлэлцүүлгийг 2023 оны 04 дүгээр сарын 07-ны өдөр Эрчим хүчний үндэсний төвийн хурлын зааланд зохион байгууллаа.

Хэлэлцүүлгийн зорилго:

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр” батлагдсан. Дээрх хөтөлбөрийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж заасан зорилтын хүрээнд энэхүү хуулийн төслийг боловсруулах эрх зүйн үндэслэл болсон.

Эрчим хүчний салбар нь Улсын хэмжээнд эдийн засгийн тэргүүлэх ач холбогдолтой томоохон бүтээн байгуулалтын төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, бүс нутгуудад үйлдвэрлэл технологийн паркууд байгуулах, жижиг дунд үйлдвэрүүдийг хөгжүүлж ажлын байр бий болгох цаашлаад хот, суурин газруудын шинэ суурьшлын бүсүүдийг бий болгох, салбарыг хөгжүүлэх тодорхой зорилтуудыг дэвшүүлсэн бөгөөд зорилгодоо хүрэхийн тулд хөгжлийн 22 төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Дээрх хөгжлийн төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд салбарын Төрийн болон Төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоод, судалгааны байгууллагуудтай хамтран ажиллаж, эрчим хүчний чиглэлээр тусгагдсан төсөл, арга хэмжээг танилцуулах, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх болон эрчим хүчний салбарын өмнө тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх талаар хэлэлцэх, хуулийн төсөлд санал авах, цаашид хамтран ажиллах юм.

Хэлэлцүүлэгт Эрчим хүчний яам, Эрчим хүчний зохицуулах хороо, Эрчим хүчний үндэсний төв, Дулааны дөрөвдүгээр цахилгаан станц, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц, Чойбалсан дулааны цахилгаан станц, Амгалангийн дулааны станц Төрийн өмчит хувьцаат компаниуд, Тавантолгой дулааны цахилгаан станц, Багануурын цахилгаан станц, Бөөрөлжүүтийн цахилгаан станц, Арван аймгийн төвд дулааны станц барих төслийг хэрэгжүүлэгч төрийн болон хувийн хэвшлийн компаниуд, Монголын эрчим хүчний инженерүүдийн холбоо, Эрчим хүчний ассоциаци, Эрчим хүчний барилга, засварчдын холбоо, Эрчмийн аж үйлдвэрийн нийгэмлэг, Монголын турбинчдын холбоо, Эрчим хүчний зураг төсөл зохиогчдын холбоо, Гагнуурчдын холбоо зэрэг Төрийн бус байгууллагуудын төлөөлөл 35 хүн оролцлоо.

Хэлэлцүүлгийг нээж Эрчим хүчний яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Б.Ерэн-Өлзий “Эрчим хүчний салбарын өнөөгийн байдал, Эрчим хүчний салбарын бодлогод тусгагдсан төсөл, арга хэмжээний талаар” илтгэл тавьж оролцогсдод мэдээлэл өгсний дараа Эрчим хүчний яамны Санхүү хөрөнгө оруулалтын газрын дарга З.Мөнх-Оргил “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай”, “Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төслийн танилцуулгыг хийснээр хэлэлцүүлэг эхэлсэн.

Төрийн болон Төрийн бус байгууллагууд тус бүр 5 мин санал, сэтгэгдлээ илэрхийлсэн. Тухайлбал: Багануурын цахилгаан станцын төслийн зохицуулагч Ш.Амгаланбаатар “...Хуулийн төслийг “Хөрөнгө оруулалтын тухай” хуулийн 11 дүгээр зүйл, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай” хуультай уялдуулахад анхаарах..., “Цэцэнс майнинг энд энерги” ХХК-ийн хуульч Г.Гантүвшин “...Хуулийн төслийн 38.1.21 дэх заалтаас “... үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй” гэснийг найруулах, Хуулийн төслийн 40.5-дэх хэсэгт “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай” хуулийн 38.1.18-д заасны дагуу үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмж, түүний дагалдах хэрэгсэл, сэлбэг гэж өөрчлөх...”, “Эрчим маш” ХХК-ийн захирал Б.Ганбаатар “...Хуулийн төслийн 40.5-дэх хэсэгт заасан 4 жил гэсэн хугацааг нэмэгдүүлэх, шинэ эх үүсвэрүүд ашиглалтад орох хүртэл их засварын ажилд шаардлагатай сэлбэг хэрэгсэл, бараа материалыг гаалийн татвар, НӨАТ-аас чөлөөлөх...” зэрэг санал бодлоо илэрхийлсэн.

Хэлэлцүүлгийн төгсгөлд хуулийн төсөлтэй холбогдох санал, зөвлөмжийг хэлэлцэн тусгах, зарим санал тухайлбал энэ санаачилж буй хуулийн төсөлд агуулгаараа тохирохгүй компаниудын их, урсгал засварын бараа материалыг гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд тусгах саналыг цаашид анхааралдаа авах, тусдаа зохицуулалт хийх арга зам хайхаар тохиролцов.

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМ

--o0o--

“Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийн саналын товъёо

2023.04.07

№	Санал гаргасан хүний нэр	Санал
1	Багануурын цахилгаан станцын төслийн зохицуулагч Ш.Амгаланбаатар	Хуулийн төслийг “Хөрөнгө оруулалтын тухай” хуулийн 11 дүгээр зүйлтэй уялдуулах, “Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай” хуультай уялдуулахад анхаарах
2	Эрчим хүчний ассоциаци П.Цэрэннадмид	Их засварт орох тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг гаалийн татвар, НӨАТ-аас чөлөөлөх
3	“Цэцэнс майнинг энд энерги” ХХК-ийн хуульч Г.Гантүвшин	Хуулийн төслийн 38.1.21 дэх заалтаас “... үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй” гэснийг хасаж, найруулах
4		Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсэгт “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай” хуулийн 38.1.18-д заасны дагуу үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмж, түүний дагалдах хэрэгсэл, сэлбэг гэж өөрчлөх
5		Нүүрсний цахилгаан станцын тоног төхөөрөмжөөс гадна бусад бараа материалыг нэмэгдүүлэх
6	“ДЦС-4” ТӨХК төслийн инженер М.Амарбаясгалан	Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсгийг “Цахилгаан, дулааны эрчим хүчний 5 МВт-аас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмж, дагалдах хэрэгсэл” гэж өөрчлөн, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38.1.18 ¹ -д шинээр оруулах
7		Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсгийн НӨАТ-ийг бүрэн чөлөөлөх
8	“Эрчим маш” ХХК-ийн захирал Б.Ганбаатар	Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсэгт дагалдах хэрэгсэл, бусад материал сэлбэг гэж нэмэх
9		Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсэгт заасан 4 жил гэсэн хугацааг нэмэгдүүлэх
10		Шинэ эх үүсвэр ашиглалтад орох хүртэл их засварын ажилд шаардлагатай сэлбэг хэрэгсэл, бараа материалыг гаалийн татвар, НӨАТ-аас чөлөөлөх

АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭРС

№	Нэр	Албан тушаал
1.	Б.Жавхлан	Сангийн сайд
2.	Б.Чойжилсүрэн	Эрчим хүчний сайд
3.	М.Баярмагнай	Эрчим хүчний дэд сайд
4.	Н.Тавинбэх	Эрчим хүчний яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга
5.	Б.Тэлмүүн	Сангийн яамны Татварын бодлогын газрын дарга
6.	Б.Ерэн-Өлзий	Эрчим хүчний яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга
7.	З.Мөнх-Оргил	Эрчим хүчний яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга
8.	Л.Мөнхжаргал	Эрчим хүчний яамны Хуулийн хэлтсийн дарга